

MARKICA ZA REKU

Prodajemo Andrejevu kolekciju markica. Užasno mi je žao. Ali albumi (knjige, filateljski katalozi, plus koverta i novčići) stoje na podu, nemam kud s njima. Jasno je da se čuvaju u lošim uslovima. Skupljao ih je, razmenjivao, prodavao. Bolje da ih je sam prodao.

Prodati ili ostaviti? Kad bih bar znao odgovore na lakša pitanja.

Albumi puni markica, poređani jedan na drugi, moje su visine. Većita poruga neposlatic pisama, jalovih koverti. Zalepljenih za prazninu i večnost (ako markica umre, doneće čoveku kovertu, a ako padne u album, nit će umreti, niti će ostati sama, jel’?).

Uglavnom sovjetske. Ali ima ih svakakvih, čak i sirijskih, japanskih i marokanskih još iz XIX veka. Male, izbledele, sa žigom. Ili su jarke, ili izbledele. Markice iz vremena Građanskog rata – Denikina i Judeniča – uopšte i nisu markice, bez recki, pravougaonici ravnih rubova. Kao taloni.

Kako mi je žao. Da ih ostavim? Ali ostaviti znači gledati i sećati se, to je već moj stil. Tako sve ostavljam. Pretužno. Kao i čitav njegov život. Rodio se 29. februara – i tad je sve počelo. Tri potresa mozga. Ko zna koliko zvaničnih ili ne brakova. Talentovan doktor – prisećali su se prijatelji sve do poslednjih godina, „bogomdan“. Ne, okrenuo se sportu. Povreda, još jedna. Radio kao sportski lekar u biciklističkom timu. Išao u pohode na kajacima. Sećam se okvira trkačkih bicikala tankih guma kod kuće, ogromnih mumija kajaka (kostura u futrolama), municije za lov. Obišao čitav Sovjetski Savez, donosio noževe, patke (kad se izbore sa žilavim mesom, zubi su hvatali zrnca sačme). Okrenuo se biznisu. I dan-danas u ormari-ma na vikendici čame beloruski džemperu koje je prodavao (jedni od). Ne sećam se, ali, izgleda, na kraju opet bezuspešno. Ili uspešno. Sagradio, delom uz zaduženja, dvospratnu kuću u Razdoru. Ali 29. februar. U već gotovu, pred osiguravanje, udarila je munja, tačnije u bor pored. Još dugova – sagradio još jednom. Naposletku su uzele danak sve te povrede i prelomi, dečji i sportski, otkazale su mu noge. Invalida u kolicima isterala je žena, odnosno polurazvod. I umro je od srca. Ili je – bila tamo jedna bočica, a on je ipak bio lekar, i to vrlo dobar, dijagnoze za tren postavljao – on sam sebe. Ne može se saznati.

Eto, to je čitav život. U nekim diplomama s utakmica 80-ih koje sam pronašao u – njegovim rukama – restauriranom nameštaju moje prababe. I u ovoj kolekciji. Filatelista je, prihvatajući albume, prokomentarisao nešto o ceduljama zavičenim zajedno s markicama – „evo ovde je zabeležio“ – prepoznao po kolekciji? Svakog leta na dedin rođendan 7. avgusta dolazio je u vikendicu i donosio lubenicu (još pre smo je krili u travu, u zasađenom dedinom vrtu bilo je i lubenica, nikada nisu stizale da sazru, tako smo jednom smislili psinu da je sazrela, deda koji je obilazio svoje biljke deset puta dnevno na tren je poverovao i malo se uvredio). I skupe poklone. Lubenica je bila tradicija, njegov dolazak – s još jednom novom ženom, njenim psom, pričama, bajkama, hvalisanjem – jedan od najsrećnijih dana

leta. Vikendica je bila puna porodice, glasova, svetlosti, radosti. Nad njom su se vijorili dim i duga, leteli su glasovi! A sad je stan pretrpan stvarima – njih je, da, ne toliko mnogo, mama, koja misli „smeće... zarastaš u stvari... prašnčina... nemaš kud da se okreneš“ – sređujući babin i dedin stan, skoro sve bacila, ja sam malo spasao. Ali stvari je mnogo. Eto ta njegova kolekcija. Ali neka je ne bude, neka ne stoji pred očima (stoji). Neka, možda će nekom doneti radost te markice. Pare od nje meni sigurno ne.

Bio je veoma lep. Onizak, ali dedina jevrejska krv i babina ruska dale su – gord nos, crne upadljive oči. Iz nekog razloga šišao se skroz nakratko i brijao bradu, na starim fotografijama s frizurom – pravi lepotan. Jevrejska krv – tu nije sve jasno. Dedu sebe nije smatrao Jevrejinom, čak „ih“ nije ni voleo (bivalo je toga kod Jevreja, uzgred). Sin istaknutog vojnog lica – Nikolaja Ivanoviča Ju-va (retko lepo prezime) i Marje Jefimovne (nezaposlena), šefa nekog skoro pa južnog pograničnog okruga (deda je rođen u Babrujsku, detinjstvo u Gruziji – bacalo ih je na sve strane kao i sve porodice vojnika), iz vojne, izgleda, obaveštajne službe. Izgleda, jer se više ništa ne može saznati. I oni su tada znali da čuvaju tajne. Čak i sada. Čak je i baba, koja je, reklo bi se, i sama za sebe „brbljivica“, tek posle dedine smrti (!), i već uoči svoje, rekla, da je on kao pilot učestvovao u arapsko-izraelskom ratu, da je pogodio nekoliko američkih aviona (borili su se na strani Izraela, on – Arapa – još jednom na temu krvi) i čak su ga specijalno evakuisali, jer su ga ovi tražili. Da, nije imao nekoliko prstiju (tri na desnoj ruci), povređeno koleno – ali to je u porodičnom folkloru bilo samo da je bio probni pilot, još pred kraj rata, nesreća. Da sam se zamislio – '28. godine rođenja on sigurno nije mogao da ratuje. Kad su ga mobilizovali, već pred sam kraj rata, bio je vozač nekih generala, njihovih stvari, sećao se Nemačke do kraja života, njihovih puteva, pejzaža. Bio je plivač u detinjstvu, isplivao je neki rekord. Rastao u Gruziji. Sećao se – s ljubavlju, strahom i poštovanjem – užasno strogog, surovog i dobrog oca. Pokušao sam posle da pronađem njihov grob, tu su negde, možda na Kuncevskom, nije mi uspelo. Kad sam počeo da radim i normalno zarađujem mislio sam, maštao sam da odvedem dedu u Nemačku. Ali čas ovo, čas ono, rigidnost vremena, uvek može da se odloži (za nikad). Onda je on bio bolestan, to jest bila je bolesna – ma čitav život, rano u penziju, radila s rendgenom, tad je bila loša zaštita, nakupila se radijacije do invaliditeta – baba, on ju je ceo život negovao.

O, evo našao sam o pradedi, njegov orden Crvene zastave:

Diploma

Datum rođenja: _____. 1904

Mesto poziva: dobrovoljac, Moskva

Datum stupanja na službu: _____. 1918

Vojni čin: potpukovnik

Vojna jedinica: 336 sp 5 sd 3 A BrjanF

Datum podviga: 13. 2. 1943 – 14. 3. 1943.

Naziv odlikovanja: Orden Crvene zastave

Datum dokumenta: 9. 4. 1943.

Naredba odreda

Br.: 26/n od: 9. 4. 1943.

Izdaje: VS 3 A Brjanskog fronta

Čak i sken ovog lista. Deda me je naučio da igram šah, dame, (starinska tavlja, tako lepa – gde li je sad?). Pokušavao me je naučiti da crtam. Sve dečje kolekcije su od njega (i fraza, ako skupljaš sve, ne skupljaš ništa). O geologiji, geografiji i tako dalje sve znam od njega. Sećam se, u devetom razredu nisam baš učio, naročito egzaktne (precizne?) nauke. Nešto nisam popravio geografiju, pred izbacivanje. Dali su mi da odgovaram ponovo. Latio se da napiše umesto mene – o ekonomskoj geografiji Moldavske SSR. Bez ikakvog interneta (nije ga bilo), čak bez priručnika, tek tako, prelistao je nekoliko svojih svezaka – i sastavio preciznije i više nego u udžbeniku o čitavoj industriji. On je i radio u Ministarstvu obojene metalurgije kao kontrolor fabrika, vojnih objekata, kako tamo u podmornicama koriste srebrnu mrežu ili čak platinu u mikroschemama, da ne klepaju dok izvlače... Okrutan je bio. Znao je sve te najegzaktnije nauke, botaniku, biologiju i tako dalje. A – pa da, učio sam zahvaljujući njemu, oh, a iz društvenih nauka mi je u prvim razredima baba pisala pesme, ona je društvenjak, sav sam na nju – kad je otišao u Puškinski muzej da opiše skulpture ili slike, tako nešto, pogrešio je već kod naziva Leonardove slike. Takav nesklad – nalazišta nečeg poznavao je do tančina, a eto slikarstvo ne.

Ponešto mi već čili iz sećanja. Ma, uskoro će sve iščileti.

Pradeda je služio u Iranu. Hranio je gladno lokalno stanovništvo (za to je nazadovao u zvanju). Stan u Ulici Gorkog je zajednički, komunalka – gde je odrasla mama. Onda stan u Ulici Glagoljeva (pored naše Dobrovoljačke – naselje maršalskih ulica). Vikendica ogromna u Žavoroncima. Deda moj je Lav, njegov brat Vladimir, sestra Sveta. Posvađani – svi su bili teški.

U Gorkog smo živeli u komunalci. Pukovnik, dedin otac, pukovnik moja prabaka, bila je u tri rata – finski, otadžbinski, otadžbinski s Japanom, ostaci.

Mama ne voli tu granu (voli babinu – Čancevi, Kurčatovi). Ne voli dedu – očuha. Iako je, reklo bi se, on voleo, brinuo se. Ili se brinuo, ali nije voleo. Već se ne može saznati šta, zašto, kako i ko je u pravu. Krv je tamna, zaklanja zastorom, tama.

Nisam zapitkivao. U našoj porodici nisu bile primerene dve stvari – iznositi loše, „prljav veš“, pred drugima, i o svim tim kosturima, pravim ili očusima, o roditeljima zapitkivati i između sebe raspravljati.

Ćutanje. Sad je to sve u meni. Zamire, umire. Konzerve, za crne dane, čuvati bez roka upotrebe.

Sve te priče, njihova ljubav i njihove svađe (njih je više, ipak nastavljam da ćutim) – to je tako jedna usamljena malena knedla negde u zadnjem ogledalu mog pamćenja. Dva podna ogledala su ostala u tom stanu, babino-dedinom. Jedno mama neće – od Ju-kih. Drugo od prabake Čanceve. Oba – krug se iznova i iznova zatvara – iz Nemačke, „trofeji“.

Deda je imao savršeno pamćenje, svega se sećao. Zašto, zašto ga nisam ispitao? On bi ispričao o ocu. Koga ne voli mama i – ne pamti više niko i nikad.

Eto zašto Jevrejin nosi ime Nikolaj Ivanovič s vrlo jevrejskim (mene su dvaput godišnje, pri mojoj vrlo jevrejskoj gimnaziji, drugarima, filološkom obrazovanju itd., različiti ljudi zapitkivali istim rečima: imaš li ti jevrejske krvi? Ne, on nije rođeni pradeda i deda, mama je od prvog muža. Uzgred, japanologa, odnosno sam ga je naučio u poodmaklim godinama da bi zarađivao na tehničkim prevodima, ma nije ga čak ni govorio, čini mi se, znao je samo

da čita – još jedan nesklad. Njegova je krv dala moj japanizam? Ali njega sam video svega jednom-dvaput u životu, čini mi se) prezimenom, tako rusko ime i patronim? I ipak visoka pozicija u obaveštajnoj službi? Još jedna tajna zanavek. Još jedna knedla u oporom kiselju uspomena. Gust i lepljiv Solaris.

Napisao sam nešto slično kao sad o Andreju, o babi, smestio sam je, kao u urnu, u svoju – za dah, za uzdah, jecaj i smeh – priču. Mislio sam i o dedi. I eto neočekivano počeh od Andreja, njihovog sina, i napisah o dedi. Treba staviti njihove priče jednu uz drugu, kao što su i sav život zajedno proveli, sedamdeset i nešto godina, od osamdeset devet dedinih i devedeset jedne babine.

Trebalo bi da iskopam neku arhivu – valjda postoji neka arhiva? – da ispitam mamu (poslednja), da napišem o njima. Ali nemam snage za sve to. Baš zbog tih uspomena. Tog žala. Toga što vidim svake druge noći – kako baba sahranjuje sina, muža i ostaje sama u stanu. S uspomenama, s njima, sa senama njihovim i njihovim baš tamo smrtima.

Sama, načisto sama. Priželjkivala sebi smrt, dočekala je – sama.

Odnosno mama je svaki dan išla kod nje na kraju, plus kod bolničarki. Što je nije dovela ovamo, kod nas? Baba sama nije htela. Zašto – zato što je tamo živela s dedom i s Andrejem. Naš stan, kud ću. Ali nije htela ni kod mame. Zato što mama – nije volela dedu.

I mene sve to ubija. Zajednički život koji se završio rastankom. Njihove svađe, rasprave. Njihova tako divlja ljubav od koje zavise i koja zavisi. Njihova samoća. Oni, koji su na ovom svetu ostali samo u meni. I u nekoliko stvari.

Čujem njihov govor, ali ne mogu da ga prenesem ovde. U meni je, ne izlazi.

A eto markice sam hteo da prodam. Ne radi novca, naravno, na kraju, nije to neki novac. Već naprosto da ne bih gledao svakog dana u kese s njima u velikoj sobi, kao što se gledaš u ogledalu nesanice, u zastrtom ogledalu (zastor pada i davi te, između pamćenja i zaborava, koprača se, ali upao si u ono što se rasipa i nestaje, mišolovka).

Ima me tek toliko, za žaljenje i prazninu. I ćutanje koje se nastavlja. Ne govori, ne memoari, već ćutanje posle sanduka.

Deda i ja smo, kada je mama kupila stan u Stroginu (migracija u okviru života: Tverska – Oktobarsko polje – Strogino), prelazili preko pontonskog u Srebrni bor, u kraj gde sam se rodio i gde su oni još živeli. Sada sam, u pandemiji – koja nije drugo do proba penzije – počeo baš tamo da se šetam. Pontonskog mosta nema. Valjda samo zimi. Ni zimi nema. Zimi svi i prelaze u Srebrni bor po ledu. Dok ne spadne.

Dok komade leda ne postane veličine markice, ka dalekim branama po tamnoj vodi. Markica za reku. S internet aukcija. U tuđe, nove kolekcije. Prah očeva, molekuli novog života. Živi, množe se.

Nikolaj Fjodorov je bio za prošlost, za njeno vaskrsenje. Ali i za tehniku – biblioteke kao visokotehnoški centri pamćenja i čuvanja prošlosti, osvajanje kosmosa (Gagarin je po prezimenu svog pravog oca vanbračno dete, kopile, *bend sinister*). Ali ne baš – jer osvajanje zemlje i vazduha može uništiti molekule očeva pre njihovog vaskrsenja. Njihovu DNK.

I ja time dišem. Mirisom već tuđih stanova, srušenih kuća. Vazduhom gušenja. Dedine astme, babinih srčanih udara. Onda mrtvaka, koji sahranjuju svoje mrtve.

Moje, oni me drže za ruku. Teraju me, čak se i ljute, zato što vole. Idi, živi svoj život, što je najvažnije, nemoj da se razboliš kao mama, kako je ona, kako ti je na poslu? A ja ih ne puštam. Zato što vole.

Zalepljeni za prazninu, u fascikli za markice.

Prekriće sneg, uhvatiće se led, nestaće most. I kada iščili čak i sećanje na zaborav, uzdahnućemo u slobodi budućih reka.

Na reku pada sneg. Ukus svake pahulje je proleće.

*(S ruskog prevela **Vasilisa Šljivar**)*